

Temanotat

Iransk-kurdiske flyktninger i Nord-Irak

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Arbeids- og inkluderingsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgaten 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: mail@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Irak/Iran: Iransk-kurdiske flyktninger i Nord-Irak**

SUMMARY

After the Iranian revolution in 1979 and the beginning of the war between Iran-Iraq in 1980, a considerable number of Iranian Kurds started to flee across the borders to Iraq. Throughout the 1980s and 90s, thousands of Kurdish families continued to flee to different locations and refugee camps in Iraq.

In 2005 the refugees who were residing in Central Iraq were relocated to camps and other places in the autonomous Kurdish part of northern Iraq for security reasons.

Because of the current political situation in the Islamic Republic of Iran, Iranian Kurds continue to seek refuge among Iraqi Kurds in northern Iraq.

SAMMENDRAG

Etter den iranske revolusjonen i 1979 og starten på krigen mellom Iran og Irak i 1980, flyktet et betydelig antall iranske kurdere over grensen til Irak. Gjennom 80-tallet og 90-tallet fortsatte tusenvis av kurdiske familier å flykte til flyktningleire i Irak.

I 2005 ble flyktninger bosatt i sentrale deler av Irak, flyttet til leire og andre steder i den autonome kurdiske delen av Nord-Irak av sikkerhetsgrunner.

På grunn av den nåværende politiske situasjonen i den islamske republikken Iran, fortsetter iranske kurdere å søke tilflukt blant irakiske kurdere i Nord-Irak.

INNHOOLD

1. Innledning	5
2. Iransk-kurdiske flyktninger i Nord-Irak.....	5
2.1 Antall og bosted.....	5
2.2 Kort om registrerte flyktninger i Irak 2002 – 2008	6
3. Sosiale forhold og status	6
3.1 Bolig og arbeid	6
3.2 Helsetjenester og utdanning.....	7
3.3 ID-kort	7
3.4 Bevegelsesfrihet.....	8
3.5 Statsborgerskap.....	8
4. Flyktningleirene Barika og Kawa.....	9
4.1 Barika	9
4.2 Kawa.....	11
5. Iranske flyktninger og sikkerhet	13
5.1 Kontakt med iranske myndigheter.....	13
5.2 Retur til Iran	14
6. Grensepassering Irak-Iran.....	14
6.1.1 Smugling.....	15
7. Registreringsprosedyrer for nyankomne iranske flyktninger.....	15
8. Referanser	17
Skriftlige kilder.....	17
Muntlige kilder	17

1. INNLEDNING

Dette temanotatet om iransk-kurdiske flyktninger bygger i hovedsak på informasjon innhentet under en tjenestereise til de kurdiske selvstyreområdene i Nord-Irak (KRG-regionen) i april 2010. Iranske flyktninger, nasjonale og internasjonale organisasjoner, irakisk-kurdiske politikere og en journalist ble intervjuet om temaet. I tillegg til muntlige kilder er det benyttet åpne skriftlige kilder.

2. IRANSK-KURDISKE FLYKTNINGER I NORD-IRAK

2.1 ANTALL OG BOSTED

I samtale med Landinfo anslo UNHCR (intervju i Erbil, april 2010) at det bor mellom 11 000 og 12 000 iransk-kurdiske flyktninger i KRG-regionen. UNHCR gjennomfører i 2010 en nyregistrering av alle flyktninger for å få en oppdatert og mer sikker oversikt.

UNHCR opplyste videre at den største gruppen iranske flyktninger (og deres etterkommere) er de som kom som følge av krigshandlinger mellom Iran-Irak i årene 1980-82. Opp igjennom årene har iranske kurdere fortsatt å søke tilflukt i Nord-Irak. I KRG-regionen får iranske kurdere oppholdstillatelse som gir dem mulighet for arbeid og adgang til utdanning og helsetjenester.

Spørsmål om hvor iranske flyktninger bor i KRG-regionen ble tatt opp med UNHCR, den svenske hjelpeorganisasjonen Qandil (intervju i Erbil, april 2010) og den frivillige irakiske organisasjonen Harikar (intervju i Dohuk, april 2010). Alle tre samtalepartnere opplyste at de fleste bor i provinsen Suleimaniya. Mange familier bor i leiren Barika, som ligger mellom Arbat og Darbandikhan. Andre familier bor spredt i provinsen, de fleste i Suleimaniya by, Kalar og Halabja. En del flyktningfamilier bor i provinsen Erbil, i leiren Kawa i Qushtapa-distriktet og spredt andre steder i provinsen.

Harikar opplyste i tillegg at det kun bor seks iranske flyktningfamilier i provinsen Dohuk. Disse har vært i Irak i 15 år eller mer. De bor i bosettingen Balqos som for øvrig har en blandet befolkning. Internt fordrevne irakiske kurdere fra andre deler av Nord-Irak og irakiske kurdere som rømte til Iran under Iran/Irak krigen og som siden har returnert, bor også i leiren. Den siste gruppen har fått tilbake irakisk statsborgerskap som i sin tid ble fratatt dem av Saddam Husseins regime.

På spørsmål fra Landinfo opplyste Fala Mustafa Bakir, utenriksminister i KRG-regionen (intervju i Erbil, april 2010) at han ikke hadde statistikk over det samlede antallet iranske borgere i KRG-regionen. Han understreket imidlertid at langt fra alle iranske kurdere som bor i eller kommer til KRG-regionen er flyktninger eller har behov for beskyttelse. I tillegg til registrerte flyktninger og asylsøkere finnes også studenter fra Iran, faglært og ufaglært arbeidskraft, turister og forretningsfolk.

Ifølge Arif Hito, minister for arbeid og sosiale saker (intervju i Erbil, april 2010) finnes det to typer iranske kurdere i KRG-regionen, de irakisk-iranske og de iranske.

De irakisk-iranske er den største gruppen. De har returnert fra Iran hvor de bodde i en årrekke, mange i flere generasjoner. Denne gruppen har fått tilbake irakisk statsborgerskap. De fleste bor i Soran i provinsen Erbil og i provinsen Dohuk.

I møte med Landinfo bekreftet dr. Denise Natali (intervju i Sulemaniya, april 2010) at det finnes en god del iranske studenter i KRG-regionen. Mange av disse studerer IT i Erbil. Noen iranske studerer også ved American University of Iraq-Suleimaniya.

Iransk-kurdiske flyktninger som bor i leirene til eksilpartiene Kurdish Democratic Party of Iran (KDPI) og Revolutionary Toilers (Komala) blir behandlet i et annet notat fra Landinfo.¹

2.2 KORT OM REGISTRERTE FLYKTNINGER I IRAK 2002 – 2008

Ifølge en rapport fra United States Committee for Refugees and Immigrants (2008) var det registrert tre grupper iranske flyktninger i Irak i 2008: kurdere, etniske arabere fra provinsen Khuzestan (kalles gjerne for Ahwasi arabere) og tilhengere av Mujahideen al-Khalq.

I henhold til UNHCRs Country Operations Plan fra 2001 (s. 2), var flertallet av de iranske flyktningene i Irak i 2001 kurdere bosatt i leiren Al-Tash i provinsen Anbar. Mange av disse hadde vært tilknyttet opposisjonsgrupper i Iran. Flyktningene som bodde i Nord-Irak var primært tidligere medlemmer av iranske opposisjonspartier som hadde henvendt seg til UNHCR og bedt om internasjonal beskyttelse.

Svært mange av flyktningene i KRG-regionen i 2010 bodde tidligere i Al-Tash. Av sikkerhetsgrunner ble de i 2005 flyttet til leirene Kawa, Barika og ellers bosatt spredt omkring i provinsen Suleimaniya.

3. SOSIALE FORHOLD OG STATUS

3.1 BOLIG OG ARBEID

Iranske flyktninger i Nord-Irak har adgang til bolig og arbeid. Som utlendinger kan de imidlertid ikke få arbeid i offentlig forvaltning, i politiet eller i sikkerhetstjenesten (Erbils guvernør Nawzad Hadi; Harikar; Qandil; UNHCR - intervjuer i Nord-Irak april 2010).

Ifølge Qandil jobber mange iranske flyktninger innen jordbruk, handel eller byggevirksomhet. I praksis får utlendinger ikke eie jord.

UNHCR opplyste at noen flyktninger har vanlige jobber. De fleste som er i arbeid har imidlertid ikke det, i praksis er de dagarbeidere. Videre er det ifølge UNHCR restriksjoner på å eie eiendom, registrere egen bedrift og åpne bankkonto fordi dette

¹ For mer om det iranske eksilpartiet Kurdistan Freedom Party (PAK) se følgende temanotat fra Landinfo: http://landinfo.no/asset/1269/1/1269_1.pdf [lastet ned 20. september 2010]

krever irakisk statsborgerskap. I praksis har noen startet forretning eller annen type privat virksomhet, men da med en irakisk borger som formell eier. UNHCR arbeider for å fjerne restriksjonene, og de hadde lyktes med å få opphevet forbudet mot å ta sertifikat.

Ifølge UNHCR er det også et problem at iranske kurdere mangler de kontakter og nettverk som irakiske kurdere har i kraft av at de er irakere. Resultatet er at de fleste iranske arbeidstakere ender opp som billig arbeidskraft med lavere lønn enn irakere på samme nivå. Det er slik markedet fungerer, folk uten kontakter får dårligere betalt. Mange mangler arbeid og er misfornøyd med den økonomiske støtten de får fra UNHCR. Det skyldes at flyktninger ikke lenger får regelmessige utbetalinger slik de fikk under Saddam Husseins regimet, noe de fortsatt mener de er berettiget til.

Ifølge Harikar kan iranske flyktninger i provinsen Dohuk arbeide i for eksempel frivillige organisasjoner og i private selskaper. Lokale kurdiske myndigheter har sørget for bolig.

3.2 HELSETJENESTER OG UTDANNING

Både Qandil, UNHCR og Harikar opplyste at iransk-kurdiske flyktninger har adgang til helsetjenester og gratis utdanning frem til universitetsnivå i alle tre provinsene i KRG-regionen.

Ifølge UNHCR vil de aller fleste iranske flyktninger ikke reise til Iran for medisinsk behandling. Muligens gjør et lite mindretall det fordi det medisinske tilbudet er bedre i Iran enn i KRG-regionen.

Ifølge helseminister Taher A. Hawramy (intervju i Erbil, april 2010) er det offentlige helsetilbudet i KRG-regionen tilgjengelig for alle iranske kurdere. Ved bruk av private klinikker må de betale utgiftene selv. Iranske kurdere kan studere medisin ved universiteter i KRG-regionen hvis de har gode nok karakterer.

3.3 ID-KORT

Ifølge Qandil og Harikar har iranske flyktninger i KRG-regionen irakiske ID-kort med opplysninger om navn, alder, fødested, personnummer, religiøs og sivil status, navn på ektefelle og eventuelle barn. De har også PDS-kort.²

Guvernør Nawzad Hadi bekreftet at iranske flyktninger har rasjoneringskort (PDS-kort) og dermed har de samme matrasjoner som irakere.

En leder på høyt nivå i sikkerhetstjenesten Asayish (intervju i Suleimaniya, april 2010) bekreftet at iranske kurdere i provinsen Suleimaniya får irakisk ID-kort. Dette fornyes årlig av KRG. Barn av iranske flyktninger får samme dokumentasjon som foreldrene.

² Public Distribution System Card, rasjoneringskort som utstedes til irakiske borgere og registrerte iranske flyktninger. Systemet ble innført på nitti-tallet i forbindelse med internasjonale sanksjoner mot Saddam Husseins regime og olje for mat-programmet.

3.4 BEVEGELSESFRIHET

Ifølge United States Committee for Refugees and Immigrants (2008) har iranske flyktninger ID-kort som tillater dem å bevege seg fritt i KRG-regionen. De må imidlertid ha tillatelse fra KRG for å dra til andre deler av Irak.

Helseminister Hawramy bekreftet opplysningene om bevegelsesfrihet. Iranske borgere trenger ikke spesiell tillatelse hvis de krysser provinsgrensene for å få medisinsk behandling. Men hvis iranere for eksempel velger å reise fra Suleimaniya til Erbil via Kirkuk må de ha tillatelse. De vil også måtte gjennomgå grundige undersøkelser ved kontrollposter langs veiene inn i KRG-regionen.³

Ifølge Qandil må iranske borgere i KRG-regionen være bosatt i provinsen hvor de er registrert. Ellers har de generell bevegelsesfrihet. På spørsmål om utflytting fra leirene svarte Qandil at det skjer, ellers hadde leirene for lengst vært overfylt. For eksempel har en del kurdere fra KDPIs leire etablert seg i Erbil.

PJAK (Partiet for et fritt liv i Kurdistan) har derimot ikke kunnet bevege seg fritt i KRG-regionen siden 2007. USA stilte krav om å innskrenke PJAKs bevegelsesfrihet, og varslet at all helsehjelp og transport på veiene ville opphøre dersom KRG ikke etterfulgte kravet. PJAK har ikke kontor eller annen offisiell representasjon i KRG, de holder kun til i leirene i Qandil-fjellene.

Utenriksminister Bakir opplyste at verken PJAK eller PKK har bevegelsesfrihet på veiene i KRG-regionen. KRG ønsker at PJAK og PKK skal trekke seg tilbake fra irakisk jord og heller drive kampen fra eget land. Han viste også til at Iran bruker PJAKs virksomhet som unnskyldning for å bombardere irakiske landsbyer.

3.5 STATSBOGERSKAP

Ifølge en leder på høyt nivå i sikkerhetstjenesten Asayish kan iranske kurdere få irakisk statsborgerskap etter ti års opphold i Irak. For barn gjelder samme ti-årsregel som for foreldrene.

UNHCR bekreftet at statsborgerloven fra 2006 gir iranske kurdere anledning til å søke om statsborgerskap etter 10 års kontinuerlig bosetting. Men i praksis har ingen slike søknader blitt behandlet siden 2007. Spørsmålet er politisk følsomt, knyttet til demografi og forholdet mellom ulike etniske grupper i Nord-Irak. KRGs holdning later til å være at provinsregjeringen ikke kan innvilge statsborgerskap og at spørsmålet må avgjøres av sentralregjeringen i Bagdad.

Ifølge Qandil er det ingenting som tyder på at for eksempel flyktningene i Barika og Kawa ønsker å bli irakiske borgere. Fordi de verken vil søke irakisk statsborgerskap eller ta kontakt med iranske myndigheter er de i praksis statsløse. Det eneste de aller fleste vil er å bosette seg i et vestlig land.

³ Helseminister Hawramy opplyste i tillegg at det er vanlig for irakiske kurdere å dra til Iran for medisinsk behandling. De som har økonomiske ressurser, pass og visum benytter seg også av behandlingstilbud i Jordan, Tyrkia, Egypt, USA eller Tyskland. Generelt sett er det forbundet med status å kunne velge kostbare behandlingstilbud i utlandet, også for relativt mindre lidelser.

Også guvernør Hadi bekreftet at det er vanlig blant irakiske kurdere å søke medisinsk behandling i Iran, og at det i praksis er enklere enn tidligere på grunn av lettelser i prosedyrene ved grenseovergangene.

4. FLYKTNINGLEIRENE BARIKA OG KAWA

4.1 BARIKA

Ifølge Qandil er Barika en sivil leir uten kurdisk milit. Sikkerheten ivaretas av lokalt irakisk politi.

Barika flyktningleir i provinsen Suleimaniya

Landinfo besøkte Barika i april 2010. Tilstede ved møtet var seks menn fra leiren, to representanter for leirens styre, tre representanter for KDPI og én fra KDPIs ungdomsorganisasjon Lawan.

Representantene hevdet at det bodde 427 familier i Barika.⁴ Leiren har innlagt vann, strøm, kloakkavløp, skole, barnehage og et ungdomssenter som driver med teater og sport.

Flyktningene i Barika har tidligere bodd i leiren Al-Tash. På spørsmål fra Landinfo ble det bekreftet de har irakiske ID-kort utstedt av KRG i Suleimaniya. De kan flytte fra leiren, ta seg arbeid, leie bolig, men får ikke ta sertifikat. Barn og unge kan gå på skole og universitet og får utstedt skoleattester og eksamensbevis. Representantene hevdet imidlertid at deres unge ikke får bruke utdanningen i KRG-regionen fordi de ikke er irakiske borgere. De har adgang til primærhelsetjenester i en nærliggende

⁴ Qandil opplyste i samtale med Landinfo at det bodde 398 familier i Barika.

landsby, men har ikke spesielle tilbud for kvinner. De kan få helsetjenester i Suleimaniya for øvrig, men hevdet at de må oppsøke de dårligste legene der på grunn av mangel på inntekt.

Barika flyktningleir

På spørsmål om de ville søke irakisk statsborgerskap svarte representantene nei. Som irakiske borgere vil de ikke lenger få humanitær hjelp fra UNHCR, hvilket ville medføre store problemer fordi de trenger all den hjelpen de kan få.

Mange i Barika har familie og slekt i Europa, særlig i skandinaviske land. Ungdommen i leiren forsøker å låne penger fra slektninger i utlandet for å finansiere smuglerreiser. Ifølge flere av representantene Landinfo snakket med vil alle i leiren dra til vestlige land hvis de får mulighet til det.

Flyktingene holder kontakt med familie i Iran ved bruk av offentlige telefoner. Bruk av privat telefon skjer i liten grad på grunn av iranske myndigheters overvåkning av telenettet. Erfaring har vist at familier som mottar private oppringninger fra flyktinger i Nord-Irak kan risikere trakassering. En annen måte å holde kontakt på er at familiemedlemmer kommer på besøk fra Iran.

Flyktingene er politisk tilknyttet KDPI. På spørsmål om det drives noen form for politisk aktivitet rettet mot Iran fra leiren, var svaret nei. Det skyldes en avtale mellom iranske myndigheter og KRG om å legge restriksjoner på politisk aktivitet rettet mot Iran. Ifølge representantene er denne avtalen bevis på at alle deres politiske rettigheter er krenket i KRG-regionen. På spørsmål fra Landinfo ble det

opplyst at KDPI i Iran driver ulike former for bevisstgjøringskampanjer og at Lawan er KDPIs hemmelige ungdomsorganisasjon i Iran. Utover det ønsket ikke representantene å gi Landinfo opplysninger om KDPI, Lawan og deres virksomhet i Iran.

4.2 KAWA

Leiren Kawa i provinsen Erbil ble åpnet i september 2005 etter en avtale mellom KRG og UNHCR. I 2006 uttalte UNHCR at Kawa var et trygt sted hvor assistanse ble gitt av både UNHCR og lokale myndigheter (IRIN 2006).

Ifølge en rapport fra United States Committee for Refugees and Immigrants (2008) hjalp UNHCR iransk-kurdiske flyktninger som flyttet til Kawa med yrkesrettet opplæring. Omtrent 223 familier fikk hus, og ICRC sørget for interne veier, vann og elektrisitet til beboere.

Kawa flyktningleir i provinsen Erbil.

Ifølge Qandil ble Kawa bygget som en teltleir i 2005. Fra 2006 ble det bygget hus. I april 2010 besto Kawa av 209 hus, bebodd av 238 familier, til sammen 1 345 mennesker. Kawa er en sivil leir og sikkerheten ivaretas av en lokal politistasjon. UNHCR har en representant stasjonert der. Leiren har helsesenter og vannverk av god kvalitet bygget av Qandil. Qandil har også ansvaret for å vedlikeholde hus i leiren.

Flyktningene i Kawa har PDS-kort og rett til skolegang, helsetjenester og arbeid. De får penger til medisiner, litt klær og skolemateriell. Elever og studenter får betalt transport til skole og universitet. Noen av de unge studerer ved universitetet. Noen av flyktningene har jobb, de fleste innen renhold, i jordbruket eller i industrien. Standard lønn for en familie er 300 USD pr. måned. Enslige får utbetalt 50-100 USD pr. måned.

Landinfo besøkte Kawa i april 2010 sammen med en stedlig representant for det svenske konsulatet. Kawa viste seg å være en del av en større bosetting hvor det også bor irakiske kurdere som i sin tid ble tvangsflyttet av Saddam Husseins regime.

Hus i Kawa flyktningleir

Flere av flyktningene som viste Landinfo rundt i leiren bekreftet at de har rett til arbeid, skole og helsetjenester i KRG. De ga ellers uttrykk for at de føler seg dårlig behandlet av UNHCR, KRG og det internasjonale samfunnet for øvrig. De har et gjennomgående sterkt ønske om gjenbosetting i vestlige land, og flere ga uttrykk for at de ville reise og søke asyl hvis de fikk mulighet til det. De fortalte at fra 2008 og frem til april i 2010 hadde 60 unge menn fra leiren reist ulovlig til Europa og særlig til Skandinavia for å søke asyl. Seks eller sju av disse hadde omkommet underveis.

Ifølge flyktningene hadde flere fra leiren fått opphold i Skandinavia, noen hadde fått avslag mens andre igjen fortsatt ventet på endelig svar. Mange i Kawa har for øvrig slekt i Norge som enten har kommet på kvote eller som vanlige asylsøkere. Flere slektninger har kommet til Kawa på besøk når de har fått norsk statsborgerskap eller annet norsk reisedokument.

5. IRANSKE FLYKTNINGER OG SIKKERHET

Ifølge Norsk Folkehjelp (intervju i Suleimaniya, april 2010) er sikkerhetssituasjonen for iranske flyktninger i KRG-regionen generelt sett god. Det er seks eller sju år siden det sist skjedde attentat mot flyktninger.

KRG gir opphold og sosiale rettigheter til alle iranske kurdere som søker om det. Iranske borgere er trygge i KRG-regionen så lenge de respekterer rammevilkårene som gjelder for utenlandske borgere.

Utenriksminister Bakir mente også at iranske kurdere generelt sett er trygge i KRG. Deres største problem var etter hans oppfatning en generell usikkerhet om fremtiden.

På spørsmål om spionasje fra iranske myndigheter antok Qandil at det neppe foregår overvåking i særlig grad rettet mot de etablerte flyktningsmiljøene. Disse miljøene er lite interessante for iranske myndigheter siden de har vært så lenge i Irak, ikke driver noen politisk aktivitet og kun er sivile.

Ifølge den irakiske frivillige organisasjonen Public Aid Organisation (intervju i Erbil, april 2010) er iranske myndigheter neppe interessert i sivile flyktninger som har vært inaktive i så mange år. Men det har kommet mange asylsøkere fra Iran, særlig det siste året, og blant disse kan det være enkeltpersoner som er mer interessante for iranske myndigheter.

5.1 KONTAKT MED IRANSKE MYNDIGHETER

Iran er i KRG-regionen representert ved et generalkonsulat i Erbil og et konsulat i Suleimaniya.

Ifølge Qandil har ikke flyktninger i Barika og Kawa iranske ID-dokumenter. Denne flyktningsgruppen og deres etterkommere har bodd i Irak i mellom 20 og 30 år, noen enda lengre. Qandil opplyste at flyktingene ikke har villet og fortsatt ikke vil oppsøke det iranske konsulatet for å skaffe seg ID-dokumenter. Iranske myndigheter har etter Qandils oppfatning heller ikke vist noen vilje til å bistå flyktingene.

Ifølge UNHCR hevder imidlertid flyktingene selv at de har møtt iranske myndigheter tre ganger i forbindelse med mulig tilbakevending til Iran. Iranske delegasjoner besøkte Al-Tash i 1991 og 2003. I tillegg besøkte en delegasjon fra flyktingene generalkonsulatet i Erbil i mars 2010, uten at det har ført til positivt resultat.

Iranske flyktninger registrerer ikke fødsler, ekteskap eller dødsfall ved konsulatet. Ekteskap og fødsler blir isteden registrert på samme måte som for irakiske borgere i KRG-regionen; ekteskap i familiedomstolen (Personal Status Courts) og fødsler i regi av helsedepartementet.

Utenriksminister Fala Mustafa Bakir opplyste imidlertid at generalkonsulatet er villig til, og utsteder reisedokumenter til flyktninger som iranske myndigheter av ulike grunner vil ha vekk fra KRG-regionen. Men ikke alle flyktninger som oppsøker konsulatet og ber om reisedokument får dette innvilget.

5.2 RETUR TIL IRAN

Ifølge United States Committee for Refugees and Immigrants (2008) forelå det ingen rapporter om tvungen retur av flyktninger og asylsøkere fra Irak i 2008.

I møte med Landinfo opplyste UNHCR at det har skjedd noen spontane og frivillige returer til Iran de siste årene. 8-10 familier reiste i 2007, 2 familier i 2008 og en familie i 2009. UNHCR har ikke hatt mulighet til å følge opp disse i ettertid.

6. GRENSEPASSERING IRAK-IRAN

Ifølge en artikkel i avisen Azzam (al-Khateeb 2009) undertegnet Iran og KRG en avtale om at begge lands borgere skulle kunne krysse grensen uten visum. Hensikten var å legge til rette for handel og styrke de allerede gode bilaterale forbindelsene. Artikkelen peker også på iransk virksomhet i KRG-regionen, særlig innen byggebransjen og viser til det store antallet iranske varer i forretninger i alle de tre kurdisk-styrte provinsene.

I møte med Landinfo opplyste guvernør Nawzad Hadi at det nå er mulig for irakere å reise til Iran med egen bil. Han hadde selv undertegnet avtalen med guvernøren på den andre siden av grensen. Avtalen innebærer at befolkningen på begge sider ikke trenger visum ved grensepassering og at innbyggere i KRG-regionen kan bruke Iran som transitland. Hadi bemerket at de siste elleve måneder (mai 2009-april 2010) hadde ca. 175 000 personer krysset grensen begge veier.

Ifølge utenriksminister Fala Mustafa Bakir har de aller fleste som i 2010 krysset offisielle grenseoverganger mellom KRG-regionen og Iran pass.

Ifølge en leder på høyt nivå i sikkerhetstjenesten Asayish i Sulemaniya må iranske borgere ha pass når de reiser inn i KRG-regionen. Ifølge denne kilden kommer det mange besøkende fra iransk Kurdistan året rundt.

Kamal Rauf, redaktør i avisen Hawlati (intervju i Sulemaniya, april 2010) bekreftet også at de fleste iranske kurdere kommer til KRG-regionen med pass. Ifølge offisielle tall kom ca. 65 000 iranere på besøk til KRG i 2009, ca. 18 000 av disse kom til provinsen Suleimanya for å feire Newroz, iransk nyttår. Mange iranere kommer også for å besøke familiemedlemmer eller som turister. Iranere setter pris på den sosiale friheten i KRG-regionen hvor kvinner ikke er pålagt å bruke hijab og hvor alkohol er lett tilgjengelig og kan nytes uten risiko for straff.

Lederen i sikkerhetstjenesten Asayish i Sulemaniya opplyste videre at kontrollen med ulovlige grensepasseringer har blitt strengere de siste årene, men ikke så streng om KRG ideelt sett ønsker. Fysiske og geografiske forhold gjør grensen mot Iran vanskelig å kontrollere. Det er samme folk på begge sider av grensen og svært mange har slekt i begge land. I tillegg foregår en livlig grensehandel mellom landsbyer på begge sider.

Ifølge Kamal Rauf er det to måter å krysse grensen for irakiske kurdere som ønsker å besøke Iran. Enten legalt over grenseovergangen Bashmak med pass og visum fra det iranske konsulatet, eller med pass og et anbefalingsbrev fra KRG. Noen krysset også

grensen ulovlig. Det er enkelt på grunn av smuglerrutene til landsbyer i nærheten av grensen og fordi det er samme folk på begge sider. Derimot er det vanskeligere å reise ulovlig til byer som ligger lenger inne på iransk jord, som for eksempel Kermanshah på grunn av omfattende kontrollvirksomhet fra iranske myndigheter.

Ifølge UNHCR vil de fleste iranske flyktninger i KRG-regionen ikke besøke Iran. De som eventuelt reiser gjør det illegalt. De leverer sitt ID-kort ved siste kontrollpost i KRG-regionen og krysser grensen illegalt. Ved retur henter de ID-kortet ved den samme kontrollposten.

6.1.1 Smugling

Journalisten Max Camka (2005) har i en artikkel beskrevet den omfattende smuglingen over grensen mellom iransk og irakisk Kurdistan. I artikkelen fremkommer det hvordan iranske kurdere uten problemer kan reise inn i irakisk Kurdistan. De smugler med seg frukt, alkohol, te og andre matvarer fra Irak til Iran.

Ifølge Norsk Folkehjelp forgår mye av smuglingen i områdene rundt byen Halabja i provinsen Suleimaniya. Topografien gjør området til det mest attraktive stedet for ulovlig grensepassering og smugling av varer. Smuglingen er meget velorganisert. Den skjer så åpenlyst og i så stort omfang at personer sentralt plassert i makteliten høyst sannsynlig er involvert. Smuglingen omfatter blant annet olje i store tankbiler som kommer fra Iran og alkohol, te og sigaretter, ris og husholdningsartikler som smugles til Iran.

I møte med Landinfo opplyste helseminister Hito at det smugles mye medisiner fra Iran til KRG-regionen. Medisiner smugles også fra Syria og Tyrkia. I tillegg smugles varer som alkohol, sigaretter, husholdningsartikler og ris til Iran.

7. REGISTRERINGSPROSEDYRER FOR NYANKOMNE IRANSKE FLYKTNINGER

KRG-regionen har ikke prosedyrer for asylstatusbestemmelse. Isteden er det UNHCR som registrerer og behandler søknader om asylstatus (United States Committee for Refugees and Immigrants 2008).

Ifølge utenriksminister Fala Mustafa Bakir må alle utlendinger som kommer til KRG-regionen og som vil bli der mer enn ti dager allikevel henvende seg til det lokale Asayesh og Directorate of Residence som er underlagt Innenriksdepartementet for å få lovlig opphold i regionen. Dette ble bekreftet av UNHCR. Pr. april 2010 var 1 390 iranske asylsøkere registrert hos UNHCR.

Ifølge Public Aid Organization (intervju i Erbil, april 2010) har et betydelig antall iranske borgere ankommet KRG-regionen det siste året for å søke asyl hos UNHCR. De fleste er kurdere, et lite mindretall er persere. Public Aid Organization bistår asylsøkere overfor UNHCR som utsteder en attest som bekrefter at vedkommende er asylsøker. Asylsøkeren må fremlegge attesten for Directorate of Residence, fylle ut søknadsskjemaer, avlegge blodprøve og gjennomgå en sikkerhetssjekk.

I søknadsprosessen må man også ha en sponsor eller en form for garanti. Directorate of Residence aksepterer alle typer garantier fra privatpersoner, frivillige organisasjoner eller eksilpartier. Hvis asylsøkeren ikke lykkes med å finne sponsor, kan UNHCR bidra med en støtteerklæring, som også blir akseptert.

For å få ID-kort som bekrefter lovlig opphold må alle søkere avlegge blodprøve og gjennomgå en sikkerhetssjekk. Saksbehandlingstiden varierer, avhengig av hva slags søknad det er snakk om. En enslig asylsøker får gjerne opphold i tre måneder av gangen, mens en familie kan få opphold i seks måneder av gangen.

Hvis søkeren er student eller arbeidssøkende kan vedkommende få en tillatelse på tre eller seks måneder eller flere år av gangen. Hvis søkeren allerede har en arbeidskontrakt, vil arbeidsgiver ta hånd om søknadsprosessen.

Når det gjelder økonomisk støtte, opplyste Public Aid Organization at UNHCR bare kan gi 200 USD pr. år i støtte til asylsøkere. De iranske eksilpartiene støttes økonomisk av sine søsterpartier i KRG-regionen.

8. REFERANSER

SKRIFTLIGE KILDER

- Chamka, M. (2005, 31. august). Kurdistan: between Iran and Iraq, a permeable border. *Caucas europenews*.. Tilgjengelig fra http://www.caucas.com/home_eng/breve_contenu.php?id=184 [lastet ned 22. september 2010]
- IRIN (2006, 7. mars). JORDAN: UNHCR advises stranded Kurdish-Iranian refugees to relocate. *IRIN*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/report.aspx?reportid=26176> [lastet ned 22. september 2010]
- Al-Khateb, B. (2009, 21. desember). Iranians and Iraqi Kurds agree on visa-free travel. *Azzam*. Tilgjengelig fra <http://www.azzaman.com/english/index.asp?fname=news\2009-12-21\kurd.htm> [lastet ned 22. september 2010]
- United States Committee for Refugees and Immigrants (2008, 19. juni). *World Refugee Survey 2008 – Iraq*. Arlington VA: United States Committee for Refugees and Immigrants. Tilgjengelig via Refworld på <http://www.unhcr.org/refworld/docid/485f50daa.html> [lastet ned 22. september 2010]
- UNHCR (2001, 1. august). *UNHCR Country Operations Plan 2002 – Iraq*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig via Refworld på <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/3b7bbc0edc.pdf> [lastet ned 22. september 2010]

MUNTlige KILDER

- Bakir, Fala Mustafa. Utenriksminister i den kurdiske regional regjeringen. Møte i Erbil 10. april 2010.
- Harikar. Møte i Dohuk 17. april 2010.
 - Salah Y. Majid, programkoordinator for PAC i Dohuk
- Hawramy, Taher A. Helseminister i den kurdiske regionale regjeringen. Møte i Erbil 11. april 2010.
- Hito, Arif. Minister for arbeid og sosiale forhold i den kurdiske regionale regjeringen. Møte i Erbil 11. april 2010.
- Leder på høyt nivå i sikkerhetstjenesten Asayish. Møte i Suleimaniya 13. april 2010.
- Mawlood, Nawzad Hadi. Guvernør i provinshovedstaden Erbil. Møte i Erbil 10. april 2010.

- Natali, Denise. Dr. ved Det amerikanske universitetet i Irak – Sulemaniya. Møte i Suleimaniya 13.april 2010.
- Norsk Folkehjelp. Møte i Sulemaniya 12.april 2010.
- UNHCR. Møte i Erbil 15. april 2010.
- Public Aid Organization. Møte i Erbil 11.april 2010.
 - Shwan S. Mustafa al-Gardi, prosjektleder
 - Mehdi Maghdid, programdirektør for Protection and Assistance Centre i Erbil
- Rauf, Kamal. Redaktør i Hawlati. Møte i Sulemaniya 14. april 2010. Hawlatis nettside: www.hawlati.info
- Qandil. Møte i Erbil 14. april 2010.